

ОПИТУВАННЯ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ДИСТАНЦІЙНИМ НАВЧАННЯМ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНОЇ ОСВІТИ

Фіданян О.Г.,

аспірантка, ПрАТ "Міжрегіональна академія управління персоналом"

Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-1447-5926>

Навесні 2020р. органи державного управління освітою, як і все суспільство, опинилися перед викликами, спричиненими світовою пандемією COVID-19. В якості екстреного заходу для зниження ризиків поширення інфекції в сфері освіти був обраний перехід освітнього процесу на дистанційну форму із застосуванням технологій онлайн навчання. Оголошення карантину, заборона відвідування всіх закладів освіти її здобувачами, запровадження дистанційного навчання як найбільш доцільної на той момент форми виявилось шоковим випробуванням для усіх учасників освітнього процесу [1]. Для органів державного управління запровадження карантину і регулювання системи освіти в безпрецедентних умовах стало екзаменом на дотримання принципів доброго врядування та послідовності освітніх реформ [2].

Для оцінювання результативності прийняття управлінських рішень щодо регулювання діяльності системи загальної середньої освіти (ЗСО) загалом та забезпечення освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти (ЗЗСО) зокрема значний потенціал мають експертні опитування учасників освітнього процесу. Використання опитування як інструменту моніторингу державного управління розкривається в низці праць вітчизняних дослідників, зокрема [3].

Під час карантину було здійснено низку опитувань щодо організації роботи закладів освіти, впровадження дистанційного навчання та його результативності. Органи державного управління освітою, суб'єкти надання освітніх послуг, громадські організації та ін. з'ясовували думку здобувачів освіти та їхніх батьків, учителів та керівників закладів щодо організації дистанційного навчання, використання технічних засобів навчання, результативності онлайн навчання тощо. Водночас дослідженню проблемних питань державного управління дистанційною освітою та розробленню пропозицій для вдосконалення його механізмів уваги науковців приділено недостатньо.

Розглянемо кілька масштабних опитувань в системі загальної середньої освіти й порівняємо їх результати з метою подальшого вироблення практичних рекомендацій органам управління освітою з оптимізації процесів і технологій запровадження дистанційного навчання.

Служба освітнього омбудсмена з 8 по 13 квітня 2020р. провела онлайн опитування батьків дітей, які навчаються у закладах загальної середньої освіти. Мета опитування полягала у з'ясуванні ситуації із забезпеченням права учнів на освіту під час карантину та наскільки ефективно реалізувалося це право в умовах екстреного дистанційного навчання. Результати опитування засвідчили, що рівень організації дистанційного навчання значно різниться і залежить від багатьох чинників, в.т. ресурсного й технічного забезпечення закладів освіти та

учасників освітнього процесу. Респонденти надали низку пропозицій, як покращити навчання дітей в умовах карантину, які є вагомими для органів державного управління. Зокрема, батьки запропонували забезпечити рівний доступ до освітніх ресурсів та мобільний інтернет для закладів освіти і вчителів на рівні держави. Важливим в цьому напрямку є прийняття єдиного стандарту дистанційного навчання та відповідних методичних рекомендації, єдиного електронного журналу та платформи онлайн навчання. Важливим напрямком, на думку батьків, є підвищення кваліфікації вчителів з організації дистанційного навчання та використання ІКТ технологій. Переважна більшість батьків – 78,8% залишаються прихильниками навчання дитини безпосередньо у закладі освіти, 8,6% замислилися про домашню форму навчання, а 9,2% батьків не замислювалися над таким питанням, тому їм важко відповісти [4].

Державна служба якості освіти України в цей же період, з 08 по 15 квітня 2020 р., проводить анонімне онлайн-опитування керівників ЗЗСО, педагогічних працівників, батьків та учнів 9–11-х класів. Метою опитування було вивчення стану організації у закладах загальної середньої освіти дистанційного навчання в умовах карантину. В опитуванні взяли участь 211,9 тис. осіб, з них 120,5 тис. батьків, 44,1 тис. учнів, 43,4 тис. вчителів, 3,9 тис. керівників ЗЗСО. Цінним результатом опитування є пропозиції щодо удосконалення організації дистанційного навчання, які певною мірою підтверджують і розширюють пропозиції батьків в описаному вище дослідженні Служби освітнього омбудсмена. Водночас респонденти відзначили необхідність внесення зміни до Положення про дистанційне навчання, прийнятого ще в 2013 р., створення безкоштовної платформи для дистанційного навчання учнів і прийняття єдиних правил для всіх учасників освітнього процесу з питань дистанційного навчання (платформи, веб ресурси, оцінювання учнів, обсяг домашнього завдання тощо), дотримання всіма учасниками освітнього процесу санітарно-гігієнічних норми щодо онлайн-уроків [5].

Інформативними є регіональні опитування щодо організації дистанційного навчання під час карантину, які здійснили місцеві органи управління освітою. Зокрема управлінням освіти і науки Сумської міської ради було проведено анонімне (але із зазначенням закладу освіти) онлайн-опитування учнів та батьків, яке тривало з 22 квітня по 11 травня 2020 року. Загалом участь у опитуванні взяли понад 1500 респондентів. Серед пропозицій, побажань, зауважень щодо організації навчання учнів за допомогою дистанційних технологій у закладах освіти м. Суми найчастіше звучала потреба вдосконалення методики організації освітнього процесу із застосуванням технологій дистанційного навчання, в т.ч. визначити недоліки та переваги різних платформ та інструментів, що використовуються для організації дистанційного навчання, з метою вибору єдиної платформи для зручності усіх учасників освітнього процесу [5].

На замовлення Департаменту освіти і науки м. Києва КНП «Освітня агенція міста Києва» протягом березня-квітня та жовтня-листопада 2020р. вивчали питання дистанційного навчання в ЗЗСО. Майже 90 000 респондентів із міста Києва взяли участь в опитуванні, яке проводилось у два етапи. Під час анонімного онлайн опитування вивчали питання: через які сервіси і платформи

здійснюється дистанційне навчання; як учні справляються з вивченням нових тем і виконанням домашніх завдань; чи забезпечений стабільний і оперативний зворотний зв'язок між учасниками освітнього процесу; з якими труднощами стикнулися учні, учителі і батьки тощо. Загалом результати опитування надали можливість з'ясувати, що комунікація між учасниками освітнього процесу під час карантину здійснювалася переважно через месенджери (Viber, Telegram), а головною онлайн-платформою дистанційного навчання була платформа Zoom. За результатами дослідження, 78% школярів були охоплені дистанційним навчанням. Найбільш поширена причина, чому учні не були залучені до навчання, – відсутність технічних засобів і Інтернет зв'язку з ними, а також перебування за межами Києва. Було з'ясовано основні проблемами, які перешкоджали ефективно здійснювати дистанційне навчання, а саме: неможливість якісно зрозуміти учнями навчальний матеріал (48% батьків і 46% учнів), проблеми технічного характеру (38%), браку досвіду дистанційного навчання (37%). Усе це змушувало переважну більшість вчителів витрачати більше часу на підготовку до уроків та проведення дистанційних занять, порівняно із аудиторними заняттями [7].

З 28 жовтня по 04 листопада 2020 року було проведено «Опитування керівників закладів загальної середньої освіти щодо організації роботи школи під час карантину». Участь взяли 364 директора закладів загальної середньої освіти міста Києва. У звіті порівнюються результати цього опитування з результатами опитування «Вивчення стану дистанційного навчання», що проводилося навесні.

Під час опитування ставилися питання, які мали за мету з'ясувати особливості організації освітнього процесу під час карантину, протиепідемічні заходи, що проводяться у школах, з якими труднощами щодня стикаються директори.

У результаті опитування зроблено зокрема такі висновки. На дистанційному і змішаному навчанні перебувають близько третини шкіл. Змішане навчання набуло безліч варіантів реалізації. Утім найбільш розповсюдженими є переведення деяких предметів на дистанційне навчання (трудове навчання, інформатика, основи здоров'я тощо); практикується поділ класів на групи, модель «перевернутий клас», очне навчання через тиждень, поєднання офлайн і онлайн навчання для деяких дисциплін. Найголовнішим завданням, на думку керівників ЗЗСО, у школах є зменшення ризиків зараження учасників освітнього процесу. Тому адміністрація закладів освіти намагається створити безпечні умови перебування учнів і педагогів. Як свідчить аналіз [8], у жовтні 2020 р. готовність шкіл м.Києва до впровадження дистанційного навчання суттєво зросла, порівняно з березнем 2020р.

Для реалізації освітнього процесу в дистанційній формі місцевим органам управління освітою та закладам ЗСО необхідно вирішити кілька основних завдань, які доцільно розглядати і в якості показників ефективності здійснення дистанційного навчання:

- ✓ визначити для учнів і їх батьків джерела інформації щодо організації та реалізації дистанційного навчання;
- ✓ визначити засоби та інструменти організації навчальної діяльності;

✓ визначити форми роботи учнів зі змістом навчального матеріалу, а також із завданнями для самостійної роботи і контрольнo-вимірjувальними матеріалами;

✓ визначити способи і форми організації зворотного зв'язку учнів і вчителів для перевірки результатів навчальної діяльності.

Отже, екстрене запровадження дистанційного навчання стало поштовхом для переоцінки засобів і інструментів цифрових технологій, що запроваджувались у школі раніше, актуалізувало потребу державного управління створення єдиного електронного освітнього простору як на рівні держави, так і кожного регіону.

Проведений аналіз низки експертних опитувань дозволяє зробити такі висновки. Експертні опитування в системі загальної середньої освіти не можуть бути єдиним інструментом оцінки результативності управлінських рішень. Передусім, це зворотний зв'язок, який отримують органи управління освітою чи керівники закладів освіти, який завжди є суб'єктивним віддзеркаленням індивідуального досвіду.

Проаналізовані опитування не є репрезентативним у сенсі соціологічного наукового дослідження, однак вони визначають проблеми, з якими здобувачі освіти та їхні батьки зіткнулися під час карантину та можуть слугувати підставою для прийняття управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19. Постанова Кабінету Міністрів України від 11.03.2020 № 211.
2. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zapobigannya-poshim110320rennyu-na-teritoriyi-ukrayini-koronavirusu-covid-19>
3. Бенчмаркінг доброго врядування: практичний посібник/ За заг. ред. А.Гука. – Київ.: ТОВ «Видавництво «Юстон», 2018. – 60 с.
4. О.В. Гуненкова Експертне опитування як інструмент для дослідження
5. проблемних питань у сфері надання адміністративних послуг. О. В. Гуненкова // *Аспекти публічного управління*. - 2016. - № 6-7. - С. 32-40. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aplup_2016_6-7_6
6. Результати опитування батьків “Навчання дітей під час карантину” 08.04.2020 до 13.04.2020. Служба освітнього обмундсмена . Режим доступу: <https://eo.gov.ua/wp-content/uploads/2020/04/Rezultaty-opytuvannya-22Navchannia-ditey-pid-chas-karantynu22.pdf>
7. Аналітична довідка щодо організації дистанційного навчання у закладах загальної середньої освіти в умовах карантину (за результатами онлайн-анкетування учасників освітнього процесу). Режим доступу: <http://surl.li/lwso> Результати опитування учнів та батьків щодо організації дистанційного навчання під час карантину в школах м.Суми. Режим доступу: <https://osvita.smr.gov.ua/rezultaty-opytuvannya-uchniv-ta-batkiv-shhodo-organizatsiyi-dystantsijnogo-navchannya-pid-chas-karantynu-v-shkolah-m-sumy/>
8. Вивчення стану дистанційного навчання. Режим доступу: <https://monitoring.in.ua/news/view/190>
9. Опитування керівників закладів загальної середньої освіти щодо організації роботи школи під час карантину. Режим доступу: <https://monitoring.in.ua/news/view/191>